

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรม คือแบบแผนของการดำเนินงานเพื่อให้ความยุติธรรมแก่ผู้กระทำผิดกฎหมายและให้ความยุติธรรมแก่สังคม หน้าที่หลักของกระบวนการยุติธรรมก็คือ การป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดกฎหมายอย่างเป็นธรรมโดยทางปฏิบัติระบบงานยุติธรรมประกอบด้วยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและตุลาการ ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้กำหนดนโยบายอาญา ฝ่ายบริหารเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายอาญาและบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลและฝ่ายตุลาการเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาตัดสินคดี ถือว่าระบบงานยุติธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำทางสังคมโดยมีสถาบัน ตำรวจ อัยการ ศาลและราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

กรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมที่มีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีมีสุขภาพกายและ จิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือ ในการประกอบอาชีพที่สุจริตและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุขและสังคมให้การยอมรับไม่ว่าจะมีปริมาณผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นอย่างไรก็ตาม

ตารางที่ 1.1

สถิติผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2547-2551

รายการ	พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550	พ.ศ. 2551
ผู้ต้องขัง	166,760	162,293	160,930	165,043	185,069

ที่มา: กรมราชทัณฑ์

เรือนจำพิเศษธนบุรีเป็นเรือนจำอิสระที่มีบทบาทภาระหน้าที่หลักโดยยึดภารกิจเช่นเดียวกับกรมราชทัณฑ์ปัจจุบัน มีผู้ต้องขังที่อยู่ในความรับผิดชอบจำนวน 4,861 คน

(ฝ่ายทัณฑ์เรือนจำพิเศษธนบุรี, 2551, น. 6) ขบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมีรูปแบบ สำหรับเรือนจำพิเศษธนบุรีนั้นมีรูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูด้วยสวัสดิการดังต่อไปนี้

1. การอบรมเพื่อให้รู้สึกสำนึกผลของการกระทำผิดที่ได้กระทำไปแล้วว่า เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้ ได้รับความทุกข์แสนสาหัส หรือเดือดร้อนจากผลของการกระทำนั้นอันเป็นเหตุให้สังคมไม่สงบสุขวิธีนี้อาจนำคำสอนของลัทธิ ศาสนา หรือนักบวชมาให้การอบรมขัดเกลาคจิตใจผู้ต้องขัง รวมทั้งการให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. การให้ทำงานซึ่งผู้ต้องขังเป็นนักโทษเด็ดขาดแล้ว ต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งงานที่ให้ผู้ต้องขังทำนั้นจะมีลักษณะงานอยู่ 2 ประเภท คืองานประเภทที่ทำให้แก่ทางราชการโดยเฉพาะเช่นการใช้แรงงานต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ หรือประโยชน์แก่สาธารณะสถาน กับงานประเภทที่เกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพซึ่งงานประเภทที่ 2 นี้ มีการดำเนินงานอย่างกว้างขวาง มีทั้งงานที่ใช้ความรู้ ความสามารถพิเศษงานหัตถกรรมงานฝีมือ แรงงานต่าง ๆ รวมตลอดทั้งงานด้านเกษตรกรรม และการเลี้ยงสัตว์ด้วย เพื่อให้เกิดทักษะการทำงานภายหลังการพ้นโทษ

3. การให้การศึกษอบรมได้ดำเนินการให้การศึกษ อบรมแก่ผู้ต้องขัง ทั้งในระบบของการศึกษายสามัญ สายวิชาชีพและธรรมศึกษาศึกษายสามัญได้จัดการศึกษาตั้งแต่ผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือจนถึงการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาล ผู้ต้องขังบางรายหากมีความประสงค์ต้องการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี ก็ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการได้ การศึกษายวิชาชีพให้การศึกษ ทั้งด้านทฤษฎี และภาคปฏิบัติมีหลักสูตรการศึกษาระยะสั้นหลายหลักสูตร เช่นหลักสูตรการซ่อมวิทยุ โทรทัศน์ ส่วนธรรมศึกษาได้จัดให้มีอนุศาสนาจารย์ประจำในเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อให้ความรู้ด้านศีลธรรมจารีต ประเพณีมีการสอนหลักสูตรนักธรรมตรี

4. สวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ ผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับสวัสดิการจากงบประมาณแผ่นดินสำหรับค่าอาหารต่อคนวันละ 31 บาท ในยุคที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2545 และได้รับการเพิ่มเงินงบประมาณค่าอาหารเป็น 42 บาท จนปัจจุบันที่ภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปมากอัตราค่าครองชีพภายนอกสูงขึ้นกรมราชทัณฑ์ได้ขอเงินงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการเป็นค่าอาหารแก่ผู้ต้องขังเพิ่มอีก 30 เปอร์เซนต์ เป็น 60 บาทในปีงบประมาณ 2552 รัฐบาลได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อมีอาการเจ็บป่วยผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดแล้วจะได้รับเครื่องแต่งกายคนละ 2 ชุดต่อปี ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีจะอนุญาตให้ใช้เครื่องแต่งกายของตนเองได้

5. สิทธิของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิได้รับการติดต่อเยี่ยมเยียนจากญาติพี่น้องตามที่ทางราชการกำหนด เพื่อให้เกิดการยอมรับของครอบครัวและร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน

จากบทบาทภาระหน้าที่ในการให้การแก้ไขฟื้นฟูด้วยสวัสดิการดังกล่าวเป็นเพียงบทบาทหนึ่งของเจ้าหน้าที่ที่มีปริมาณเนืองนิตย์มากมายทั้งการควบคุม และงานด้านการสนับสนุนอื่น ๆ

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี เนื่องจากผู้ศึกษาเป็นข้าราชการ ปฏิบัติงานอยู่ที่ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดอยู่ ส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ และมีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอาญาธนบุรี ศาลแขวงธนบุรีและศาลแขวงตลิ่งชัน ให้เป็นไปตามคำสั่งของศาล และผู้มีอำนาจตามกฎหมาย เรือนจำพิเศษธนบุรีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจำนวนมากโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน เช่น เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา การได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐาน (ปัจจัย 4) การได้รับการรักษาพยาบาลจากแพทย์เมื่อเจ็บป่วย ตลอดจนการแก้ไขฟื้นฟู พัฒนาพฤตินิสัย ให้กลับตนเป็นคนดีสู่สังคมอย่างเหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี เพื่อจะได้ข้อมูลและประเด็นที่อาจนำไปประกอบการพัฒนา และปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานสอดคล้องกับความต้องการเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้ต้องขัง อันจะเป็นการส่งเสริมให้การปฏิบัติงานด้านการควบคุมและการแก้ไขพฤตินิสัยของผู้ต้องขังซึ่งเป็นภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาระบบสวัสดิการผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี
2. ศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี
3. แสวงหาแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการสวัสดิการที่เหมาะสมแก่ผู้ต้องขัง

ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขัง เรือนจำพิเศษธนบุรี โดยศึกษาเฉพาะความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย (โรงเลี้ยง

เรือนนอน) ด้านอาหารและสินค้าที่มีขายในเรือนจำด้านการเยี่ยมญาติและติดต่อกับญาติ ด้านสถานพยาบาลและยารักษาโรค ด้านการศึกษาต่อ และด้านการฝึกวิชาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความต้องการเกี่ยวกับสวัสดิการ หมายถึง ความต้องการเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรีซึ่งทางเรือนจำจัดให้แก่ผู้ต้องขัง หรือสิ่งที่ผู้ต้องขังปรารถนาอยากให้มีอันได้แก่ สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน นับตั้งแต่การจัดเรือนนอน ห้องขัง การอนามัย การสุขภาพ การเลี้ยงดู การศึกษา การฝึกวิชาชีพ การบันเทิงและกีฬา แบ่งออกเป็น 6 ประเภทคือ

1. ที่อยู่อาศัย (โรงเลี้ยง เรือนนอน) หมายถึง สถานที่ที่ซึ่งใช้สำหรับให้ผู้ต้องขังรับประทานอาหาร ส่วนเรือนนอนคือ สถานที่ที่ซึ่งให้ผู้ต้องขังพักผ่อนหลับนอนในเวลากลางคืน

2. อาหารและสินค้าที่มีขายในเรือนจำ หมายถึง อาหารที่ทางเรือนจำจัดเลี้ยงแก่ผู้ต้องขัง หรือผู้ต้องขังซื้อจากร้านสงเคราะห์ภายในเรือนจำ ซึ่งมีทั้งอาหารและของใช้สำหรับอุปโภคบริโภค ซึ่งทางเรือนจำนำมาจำหน่ายแก่ผู้ต้องขัง

3. การเยี่ยมญาติและการติดต่อกับญาติ หมายถึง การเยี่ยมผู้ต้องขังโดยญาติมาพบผู้ต้องขัง ในบริเวณหรือสถานที่ที่ซึ่งเรือนจำจัดให้สำหรับติดต่อกับญาติ และการติดต่อกับญาติโดยการเขียน จดหมายถึงกันระหว่างผู้ต้องขังกับญาติ

4. สถานพยาบาลและยารักษาโรค หมายถึง สถานที่ที่ให้การบำบัดรักษาและให้การพยาบาล แก่ผู้ต้องขัง ดูแลควบคุมและดำเนินการอนามัย อาชีวอนามัยและสุขภาพเรือนจำดูแลสิ่งแวดล้อม ในเรือนจำ ซึ่งสถานพยาบาลจะต้องมีเวชภัณฑ์ทางการแพทย์และยารักษาโรคเพื่อใช้ในการรักษาผู้ต้องขังในเรือนจำ

5. การศึกษาต่อ หมายถึง การศึกษาต่อของผู้ต้องขังในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ โดยมีการดำเนินการให้การศึกษาอบรมแก่ผู้ต้องขังทั้งในระบบของการศึกษาสายสามัญ สายอาชีพ และธรรมศึกษา จนถึงระดับปริญญาตรี

6. การฝึกวิชาชีพ หมายถึง กิจกรรมที่เรือนจำจัดให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อการฟื้นฟูพฤติกรรมพัฒนาฝีมือ ในอันที่จะก่อให้เกิดความรู้ ความสามารถ และความชำนาญติดตัวโดยเข้ารับการฝึกวิชาชีพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระบบงานด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี
2. ทำให้ทราบถึงความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี
3. ค้นพบแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการให้บริการสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี
4. ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับผู้บริหาร ในการกำหนดนโยบายและแผนงานเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมขององค์กร และความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี